

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Vår ref.: 504.66/TH/SLH/2014/102
Hamar, 15.10.2014

Innspill til Folkehelsemeldingen: **DRIKKEVANNET ER AVGJØRENDE FOR FOLKEHELSEN**

Drikkevannskvaliteten i Norge har historisk sett aldri vært så bra som i dag. Samtidig er det utfordringer i arbeidet med å opprettholde den gode kvaliteten i årene fremover, noe vannverksbransjen i Norge jobber aktivt med å løse.

Norsk Vann mener det er avgjørende for folkehelsen at det blir et økt, statlig engasjement for drikkevannet som vårt viktigste næringsmiddel. Vi har forslag om flere aktuelle tiltak som vil bidra til lavere sykefravær og bedre folkehelse, gjerne innenfor rammene av Protokoll om vann og helse:

- 1. Økt kunnskap om kvalitet på vannforsyningen og sykdomsforekomst**
- 2. Forskning og teknologiutvikling for å møte nye trusler**
- 3. Støtte til krisestøtteenhet samt assistanseordninger for vannverk**
- 4. Forskning om vannets positive betydning for folkehelsen**

Vi ber om at vårt innspill tas med i arbeidet med folkehelsemeldingen.

Norsk Vann*) viser til brev fra departementet av 25.06.2014 og takker for invitasjonen til å gi innspill til regjeringens arbeid med ny stortingsmelding om folkehelse.

Det viktige vannet: Fakta og utfordringer

Vann er vårt viktigste næringsmiddel. Landets vannverk er kritisk infrastruktur og ivaretar en tjeneste som samfunnet er helt avhengig av for å fungere. Vi står opp om morgenen, tar oss en dusj, spuler ned med vann i toalettet, drikker vann og pusser tennene. Disse morgenritualene viser hvor viktig drikkevannet er for oss alle.

Rent vann holder oss friske og sunne, mens forurenset vann kan gjøre oss alvorlig syke. Kravene til kvalitet og sikkerhet i vannforsyningen har vært i stadig utvikling, i takt med kunnskaps- og velstandsutviklingen i samfunnet.

85 % av innbyggerne får vann fra ca. 1100 kommunalt eide vannverk, 5 % av befolkningen får vann fra ca. 400 samvirkevannverk, mens de øvrige 10 % har egne brønner. Mattilsynet er godkjennings- og tilsynsmyndighet for vannverkene og Nasjonalt folkehelseinstitutt et viktig forvaltningsstøtteorgan.

Statistikk for 2013 viser at av befolkningen som fikk vann fra kommunalt eide vannverk, fikk tilnærmet 100 % vann som tilfredsstilte kravene til *E.coli*, 98 % fikk vann med tilfredsstillende farge, mens 94 % hadde tilfredsstillende surhetsgrad på drikkevannet.

Det kommunale vannledningsnett utgjør totalt 43.800 km, mens det private stikkledningsnett er på hele 90.000 km. Over 30 % av drikkevannet går tapt i form av lekkasjer. Årlig fornyelse av det kommunale vannledningsnett var 0,64 % som glidende

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar Telefon: +47 62 55 30 30 Telefax: + 47 62 55 30 31 E-post: post@norsk vann.no
Internett: www.norsk vann.no Organisasjonsnummer: NO 986 273 026 MVA Bankgirokonto: 7162 05 19876

snitt for årene 2011-2013 men bør økes til 1,2 % årlig i en periode frem til 2040 for å unngå en ytterligere forfallsutvikling.

Det kommer stadig nye trusler mot vannforsyningen, som at vannkildene blir forurenset pga. klimaendringer, innførsel av nye smittestoffer som ikke var vanlige i Norge tidligere og økt behov for å sikre vannverkene mot angrep og uønskede hendelser. Det betyr at det er et kontinuerlig behov for kunnskaps- og teknologiutvikling og investeringer i nye tiltak ved vannverkene.

Eksempelvis trodde man rundt år 2000 at smitte med parasitter som *Giardia* og *Cryptosporidium*, som var velkjent i sydligere strøk, ikke var en trussel i Norge. Etter at mange tusen bergensere ble syke av parasitten *Giardia* i drikkevannet i 2004, ble det nødvendig å bygge ut vannbehandling på vannverkene slik at de også fjerner parasitter.

I sum er det beregnet et investeringsbehov på om lag 200 mrd. kr for å oppnå akseptabel standard på norske vann- og avløpsanlegg i dag, og et ytterligere investeringsbehov på 290 mrd. kr frem til 2030. Av de til sammen 490 mrd. kr, gjelder 310 mrd. kr investeringer i offentlige anlegg og 180 mrd. kr investeringer i huseiernes egne anlegg. Kommunene dekker kostnadene til vann- og avløpstjenesten gjennom vanngbyr fra abonnentene, etter selvkostprinsippet.

Mulig å høste store folkehelsegevinster på vannområdet

Det har de siste 10 årene vært begrenset statlig innsats innen kunnskapsutvikling og ingen statlige incentivordninger på drikkevannsområdet, utover Mattilsynets innsats som tilsynsmyndighet. Vannbransjen har i samme periode jobbet med bl.a. kunnskapsutvikling, veiledning og utdanning på området. I dette arbeidet har vi løst mange utfordringer, men vi har fortsatt store utfordringer foran oss, som ikke kan løses uten statlig medvirkning.

Nasjonale mål under Protokoll om vann og helse, som ble vedtatt av Regjeringen 22.05.2014, gir signaler om økt statlig satsing på drikkevannsområdet, noe Norsk Vann hilser velkommen. Denne økte satsingen må reflekteres i Folkehelsemeldingen og gjenspeiles i årlige statsbudsjetter.

Vi vil peke på aktuelle tiltak som enkelt kan settes i gang, som vil gi bedre folkehelse og besparelser i helsebudsjettene, og som støtter opp under flere av de nasjonale målsettingene til Protokoll om vann og helse:

1. Behov for kunnskap om kvalitet og sykdomsforekomst

I de årlige statsbudsjettene er det påstander om at forurenset drikkevann er årsak til en stor andel av mage-/tarmsykdommene i Norge. Dette er påstander som burde vært underbygget med fakta og forskningsbasert kunnskap. En viktig utfordring er at man ikke har kunnskap om kvaliteten på vannforsyningen til de 10 % av befolkningen som får vann fra private brønner, og det er også trolig kunnskapsmangler knyttet til de 400 samvirkevannverkene. Det er behov for midler til kartlegging av tilstanden ved slik vannforsyning.

En annen viktig utfordring er å få bedre estimater for forekomst av sykdom i befolkningen som følge av hendelser, driftsproblematikk og redusert kvalitet på vannledningsnett. På dette området foreligger det ikke tilstrekkelig kunnskap. Epidemiologikompetanse må kombineres med undersøkelser av beste praksis for drift av ledningsnett. Tilsvarende problemstillinger er aktuelle i alle de nordiske landene. Metodeutvikling og FoU for å komme frem til bedre estimater for sykdomsforekomst og forurenset drikkevann, er sentralt.

2. Behov for forskning og teknologiutvikling

De nye truslene mot vannforsyningen, både i Norge og andre land, som klimaendringer, nye smittestoffer og behov for økt sikring mot uønskede hendelser, gjør at det er et behov for forskning og teknologiutvikling. Et eget forsknings- og teknologiutviklingsprogram vil gi grunnlag for kostnadseffektive løsninger og gi norsk leverandørindustri nye muligheter også på eksportmarkedet. I og med at det er sterk gjensidig påvirkning mellom vann- og

avløpsområdet, kunne det vært aktuelt med et nærmere samarbeid med Klima- og miljødepartementet om et slikt program.

3. Behov for statlige støtte til krisestøtteenhet og assistanseordninger

Som nevnt finansieres selve vannforsyningstjenesten gjennom gebyrer fra abonnentene. Det har likevel vist seg å være behov for visse statlige incentiver for å få initiert nødvendige samarbeidstiltak mellom vannverkene. Dette gjelder særlig opprettelse av en egen krisestøtteenhet for vannverk, nasjonal beredskap innen nødvannforsyning og etableringstilskudd til assistanseordninger.

Norsk Vann har en egen utredning som viser aktuell organisering av en krisestøtteenhet i samarbeid mellom vannbransjen og statlige myndigheter, og basert på de gode erfaringer man har med en tilsvarende svensk ordning. Vi har dessuten nylig utgitt rapporten «Fra driftsassistanse til regional vannassistanse» (rapport 203/20014) med anbefalinger om etablering/videreutvikling av regionale assistanseordninger for vannverkene, der et minimum av statlige incentiver vil kunne spille en avgjørende rolle for gjennomføringen.

4. Behov for økt kunnskap om helsegevinsten av vann

Vann er udiskutabelt kroppens største byggestein. Norsk Vann opplever at det er for lite fokus på vannets helsemessige og ernæringsmessige betydning i det forebyggende helsearbeidet. Siden tørstrefleksjonen slår inn først ved ca. 2 % væsketap, er spørsmålet om det kan gi økte helsegevinster å drikke «forebyggende». Fra arbeidet med «Water for Health» i England rapporterte British Medical Association oppsiktsvekkende resultater fra studier internasjonalt, om at man ved å drikke mer optimale mengder med vann kan oppnå en rekke positive helseeffekter, bl.a. forebygging av ulike kreftformer, hjerte/kar-sykdommer, nyre- og urinvegsykdommer, redusert dødelighet ved slag m.v. Det er samtidig forbausende lite forskning som er foretatt internasjonalt på dette feltet, og så å si ingen nordisk forskning. Men det er allment kjent blant helsepersonell at mange drikker for lite vann i forhold til kroppens behov, uten å være klar over hvilken helsemessig konsekvens det kan ha. Særlig er eldre en utsatt gruppe, da tørstrefleksjonen blir svekket ved økt alder og medisinerings.

Det vil derfor være store fordeler å høste av et mer optimalt vanninntak i den norske befolkningen, både samfunnsøkonomisk og i forhold til den enkeltes helse og velvære. Det er behov for å få etablert anbefalinger om inntak av vann hos ulike befolkningsgrupper som barn, voksne, gravide, sportsutøvelse og eldre, under norske klimatiske forhold. Det er videre behov for økt kunnskap om sammenhengen mellom inntak av vann og helsetilstand i befolkningen.

Et forskningsprogram som har som mål å komme ut med økt kunnskap om helsegevinsten ved vann og norske anbefalinger om inntak av vårt viktigste næringsmiddel, vil kunne ha store konsekvenser for folkehelsen og vekke oppsikt internasjonalt.

Avsluttende kommentar

Vi ønsker lykke til i arbeidet med Folkehelsemeldingen 2015 og håper at våre innspill vil være til nytte i arbeidet. Vi står til disposisjon ved behov for utdypende informasjon!

Med hilsen
Norsk Vann BA

Toril Hofshagen
Direktør

Kjetil Furuberg
Avdelingsleder

**) Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å arbeide for bærekraftig utvikling, sikre bransjen gode rammevilkår og legge til rette for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanter og noen private andelsvannverk. Norsk Vann representerer 360 kommuner med ca. 95 % av landets innbyggere. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.*